



Er ref/dnr: LI2023/03857

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Stockholm den 31 maj 2024

Naturskyddsföreningens yttrande över delbetänkandet Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk (SOU 2023:74)

Sammanfattning

- Naturskyddsföreningen avstyrker förslaget om att kravet på odlingstillstånd bör tas bort eftersom det kan föranleda sämre skydd för miljön.
- Naturskyddsföreningen delar uppfattningen om att dubbelprövningar av vattenbruksverksamheter bör undvikas och att regelförenklingar därmed kan vara motiverade. Dessa förenklingar får dock inte leda till en urvattning av miljöskyddet, utan skyddet måste bibehållas.
- Naturskyddsföreningen instämmer i förslaget på definition av vattenbruk i miljöbalken.
- Naturskyddsföreningen anser att förslaget om att alla vattenbruk ska anses vara miljöfarliga verksamheter är bra, ifall förslaget om att odlingstillståndet ska tas bort genomförs. Därmed blir även mindre, tidigare icke anmälningspliktiga verksamheter anmälningskyldiga.
- Naturskyddsföreningen instämmer med utredningens analys att om odling av organismer, som i dag prövas enligt bestämmelserna om vattenverksamhet, ges samma undantag som odling av fisk, musslor och kräftor, bör regelverket för dessa organismer ses över.
- Naturskyddsföreningen avstyrker förslaget om att specifika miljöbedömningar enbart ska göras när det finns behov. Verksamheter som idag är tillståndspliktiga som miljöfarlig verksamhet bör även fortsättningsvis vara det och dessa verksamheter ska alltid anses medföra betydande miljöpåverkan varvid specifik miljöbedömning krävs.
- Naturskyddsföreningen anser att förslaget om att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att se över gränserna för vattenbruksverksamhet är bra. Föreningen delar dock inte

utredningens bild av att en ändring av fodergränserna enbart skulle leda till förenklingar, utan att en sådan utredning också bör fokusera på vilket sorts foder som är bäst lämpat givet foderinnehåll, samt lokaliseringsfrågan och användandet av bästa möjliga teknik i vattenbruksverksamheten.

- Naturskyddsföreningen instämmer med vikten av att föreskrifterna avseende miljöhänsyn bör vara tillämpliga på all sorts vattenbruk och tillstyrker förslaget om att bemyndiga Havs- och vattenmyndigheten att meddela generella föreskrifter. Det är dock viktigt att inte låsa fast sig vid specifika arter, då vattenbruk är en föränderlig sektor, där nya arter kan komma att odlas och brukas.

Specifika synpunkter

10.5.1 Odlingstillståndet bör tas bort och påverkan på fritt levande fisk, vattenlevande kräftdjur, vattenlevande blötdjur och den omgivande miljön i övrigt bör beaktas endast inom miljölagstiftningen

Naturskyddsföreningen anser att kravet på odlingstillstånd bör finnas kvar och delar expert Anders Petterssons särskilda yttrande till stora delar och instämmer med att *om* odlingstillståndskravet tas bort måste "det som anges i den nuvarande fiskelagstiftningens förordningar och föreskrifter, kopplade till odlingstillståndet, överförs till nya förordningar och föreskrifter inom miljölagstiftningen". Tas kravet på odlingstillstånd bort kan det öka risken för att verksamheter får starta utan att det tagits tillräcklig hänsyn till vilken eller vilka arter som avses odlas i det tänkta vattenbruket, vilket i dagsläget provas inom odlingstillståndet.

10.7.3 Allt vattenbruk kan anses utgöra miljöfarlig verksamhet

Naturskyddsföreningen anser att förslaget om att alla vattenbruk ska anses vara miljöfarliga verksamheter är bra, ifall förslaget om att odlingstillståndet ska tas bort genomförs, och att även mindre, tidigare icke anmälningspliktiga verksamheter därmed anmäls.

10.7.4 Ändringar i bestämmelserna om vattenverksamhet

Naturskyddsföreningen instämmer med utredningens analys att om odling av organismer, som i dag provas enligt bestämmelserna om vattenverksamhet, ges samma undantag som odling av fisk, musslor och kräftor, bör regelverket för dessa organismer ses över.

10.7.5 Ändringar i bestämmelserna om miljöfarlig verksamhet

Naturskyddsföreningen anser att vattenbruk främst ska bedrivas i energieffektiva slutna system med växtätande arter och med minsta möjliga negativa effekt på den omgivande miljön. Vattenbruk i öppna system bör endast bedrivas med arter som ej kräver utfodring, och endast med inhemska arter och populationer utan signifikant risk för genetisk eller parasitisk spridning.

Naturskyddsföreningen anser att det är bra att fler vattenbruk klassas som miljöfarlig verksamhet (enligt 10.7.3). Kravet på tillstånd till vattenverksamhet och/eller odlingstillstånd föreslås emellertid tas bort, vilket riskerar att leda till att lägre krav ställs på verksamheterna. Även små vattenbruksanläggningar kan komma att påverka den omgivande miljön, varför det är viktigt att detta fångas upp i andra regelverk och föreskrifter. Vid anmälan om miljöfarlig verksamhet sker inte heller någon regelrätt prövning av verksamheten, varvid den kan starta sex veckor efter anmälan skickats in, om det inte finns några invändningar mot verksamheten. Det är därför viktigt att de generella föreskrifterna överensstämmer med kraven på bästa möjliga teknik för vattenbruk samt övriga hänsynskrav i miljöbalken.

10.7.6 Havs- och vattenmyndigheten bör få i uppdrag av regeringen att utreda vissa gränser för tillstånds- och anmälningsplikt i 3 kap. miljöprövningsförordningen

Naturskyddsföreningen anser att förslaget om att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att se över gränserna för vattenbruksverksamhet är bra. Föreningen delar dock inte utredningens bild av att en ändring av fodergränserna enbart skulle leda till förenklingar, utan att en sådan utredning också kan fokusera på vilket sorts foder som är bäst lämpat givet foderinnehåll, samt lokaliseringsfrågan och användandet av bästa möjliga teknik i vattenbruksverksamheten.

10.7.7 Ändringar i bestämmelserna om miljöbedömning

Storskalig fiskodling i öppna kassar leder till näringsläckage, risk för rymning, spridning av sjukdomar och inte minst fodret, som till stor del kan bestå av annan fisk, vilket kan påverka havs- och vattenmiljön genom att redan utsatta och överfiskade arter, som dessutom skulle kunna gå till humankonsumtion, fiskas upp och blir till foder. Naturskyddsföreningen anser därför att större fiskodlingar med en fodermängd över 40 ton/år även fortsättningsvis vara tillståndspliktiga och att en sådan verksamhet alltid ska anses medföra betydande miljöpåverkan.

Naturskyddsföreningen vill också understryka att tillstånd till fiskodling i öppna kassar inte kan tillåtas om utsläppen riskerar att äventyra ekologisk status eller försämra befintlig status, jfr kraven i 5 kap. 4 § miljöbalken, EU-domstolens dom i mål C-461/13 (Weserdomen), och MÖD:s praxis till exempel MÖD 2017:22.

10.7.8 Bemyndiganden att utfärda generella föreskrifter för vattenbruket

Naturskyddsföreningen är positiv till användande av generella föreskrifter förutsatt att föreskrifterna motsvarar bästa möjliga teknik, övriga hänsynsregler samt säkerställer att miljökvalitetsnormerna för vatten nås, jfr 5 kap. 4 § miljöbalken. Föreningen anser inte att odling av rovfisk i öppna kassar är förenligt med kraven i 2 kap. 3 § miljöbalken.

Naturskyddsföreningen instämmer med vikten av att föreskrifterna avseende miljöhänsyn bör vara tillämpliga på all sorts vattenbruk och tillstyrker förslaget om att bemyndiga Havs- och vattenmyndigheten att meddela generella föreskrifter. Det är dock viktigt att inte låsa fast sig vid specifika arter, då vattenbruk är en föränderlig sektor, där nya arter kan komma att odlas och brukas.

Kopplingar till parallella utredningar om vattenbruk

I SOU 2023:103, Areella näringar vid vatten, föreslås vattenbruk undantas strandskyddsprövning. Om detta förslag går igenom, samtidigt som förenklningar och regellättnader sker enligt detta betänkande, kan det komma att leda till negativa konsekvenser för vattenmiljön. Att fler vattenbruk fångas upp genom ändringar enligt miljöfarlig verksamhet är bra, det är dock svårt att överblicka vad dessa två betänkande tillsammans kan leda till, när det gäller miljöhänsyn och allmänhetens tillgång till stränder.

Naturskyddsföreningen vill poängtera att vattenbruk i öppna system, där de odlade arterna är i direktkontakt med den omgivande vattenmiljön, riskerar att föra med sig en rad olika miljöproblem som till exempel övergödning, rymning och spridning av sjukdomar och läkemedelsrester. Naturskyddsföreningen anser därför att det är olyckligt om vattenbruk i öppna system uppmuntras genom undantag i miljölagstiftningen. Naturskyddsföreningens ståndpunkt är att vattenbruk främst ska bedrivas i energieffektiva, slutna system med växtätande arter.

Detta remissvar har utarbetats av Lisa Högström, sakkunnig i havsfrågor vid rikskansliet, med hjälp av Rebecca Nordenstam, miljöjurist och Therese Börjesson chef för Hav, vatten och miljögiftsavdelningen på Naturskyddsföreningen.

För Naturskyddsföreningen

Stockholm dag som ovan

Beatrice Rindevall
Ordförande



Therese Börjesson
chef Hav, vatten och miljögifter

